

МУСТАҚИЛЛИК ЙИЛЛАРИДА ЖИЗЗАХ ШАҲРИ САНОАТИ ВА ИШЛАБ ЧИҚАРИШИ

Дилбар Тўраевна Абдурасулова

ЖДПИ Тарих ва уни ўқитиш
методикаси кафедраси ўқитувчиси

<https://doi.org/10.5281/zenodo.6066394>

1. Долзарблиги: Мавзунинг долзарблиги мустақиллик йилларида Жиззах шаҳри иқтисодий инфратузилмалар ва шаҳар иқтисодининг рувожланиши хусусида илмий мулохазаларни бойитишга хизмат қилади. Унда Мустақиллик шарофати билан Жиззах шаҳрида иқтисодиётни, ишлаб чиқариш муносабатларини маъмурий буйруқбозлик-марказий

режалаштирилган меҳанизмдан эркин, бозор иқтисодиётига ўтиш ҳақида кенг қамровли маълумотлар берилган.

Жиззах шаҳрида ижтимоий йўналтирилган бозор иқтисодиётини шакллантириш мақсадида иқтисодиётни тубдан ислоҳ қилиш ҳақида маълумотлар берилган.

2. Методлар ва ўрганилганлик даражаси

Мақола умум қабул қилинган тарихий методлар: тарихийлик, манбавий, қиёсий-мантиқий таҳлил, кетма-кетлик, холислик, тизимлаштириш ҳамда фанлараро ёндашувлар асосида ёритилган.

3. Тадқиқот натижалари

Жиззах вилояти ва туманларда ишлаб чиқарилган саноат маҳсулоти ҳажмини туманлараро ҳамда туманларни шаҳар

кўрсаткичлари билан таққослаш орқали таҳлил қилиш, саноат маҳсулотини аҳоли жон бошига тўғри келадиган миқдори динамикасини кузатиб бориш, ҳудудлардаги устувор вазифаларни ва ўсиш нуқталарини белгилаш муҳим аҳамият касб этади. Ўз навбатида жорий йилнинг январь-декабрь ойларида Жиззах шаҳрида саноат маҳсулоти ишлаб чиқарилиши 2 453,8 млрд.сўмни ташкил этиб, мазкур кўрсаткич Жиззах вилоятининг жами саноат маҳсулоти ишлаб чиқарилишида 107,2 % ташкил этди. Шаҳарда ишлаб чиқарилган саноат маҳсулоти ҳажми аҳоли жон бошига 13 942,1 минг.сўмни ёки ўтган йилнинг мос даврига нисбатан ўсиш суръати 105,4 % га етказилганлигини кузатишимиз мумкин. Шунингдек, шаҳарда истеъмол товарлари ишлаб чиқарилиши 1 078,0 млрд.сўмни ташкил қилиб, Жиззах вилоятининг жами истеъмол товарлари ишлаб чиқарилишида 47,3 % ташкил этди. Шаҳарда ишлаб чиқарилган истеъмол товарлари аҳоли жон бошига 6 124,8 минг.сўмни ёки ўтган йилнинг мос даврига нисбатан ўсиш суръати 106,1 % га етказилганлигини кузатишимиз мумкин.

Кейинги йилларда Жиззах вилояти ва унинг марказида иқтисодиётни янада юксалтиришга, саноат тараққиёти учун кенг йўл очиб беришга алоҳида эътибор қаратилди. Бунинг учун саноат корхоналарини барпо этиш асосий масала қилиб белгиланган эди. Мамлакатимиз Биринчи Президенти И.А.Каримовнинг 2013 йил 18 мартдаги “Жиззах” махсус индустриал зонасини барпо этиш тўғрисида”ги фармони¹ ана шу ишларнинг муваффақиятли амалга ошишига асос бўлиб хизмат қилди. Фармонга мувофиқ махсус индустриал зона учун Жиззах шаҳридан 364 гектар ер ажратиб берилди. Зонада хорижий инвестициялар иштирокида жами қиймати 158,2 миллион доллар бўлган 24 та йирик саноат лойиҳасини амалга ошириш режалаштирилган эди. Бугунги кунгача 63,6 миллион доллар қийматга тенг 21 та лойиҳа амалга оширилди.

Янги “Auto Pad Systems” қўшма корхонаси ана шу лойиҳалардан бири ҳисобланади. Марказий Осиёда ягона бўлган бу корхонада йилига 520 минг дона тормоз колодкалари ишлаб чиқариш йўлга қўйилди. Яна бир йирик лойиҳа асосида “Roisoh Home White Goods” қўшма корхонаси барпо этилди.

Бундан 20-25 йил аввал бармоқ билан санарли ишлаб чиқариш корхонаси бўлган шаҳарда айни пайтда 500 га яқин катта-кичик саноат корхонаси фаолият юритмоқда. Дастлабки маълумотларга асосан жорий йилнинг январь-декабрь ойларида Жиззах шаҳрида фаолият кўрсатаётган саноат корхоналари томонидан 2 453,8 млрд.сўмлик саноат маҳсулотлари ишлаб чиқарилишига эришилди ва ўтган йилнинг мос даврига нисбатан ўсиш суръати 107,2 % ни ташкил этди.

Жиззах шаҳарнинг саноат ишлаб чиқарилиши таркиби.

2018 йил 1 январь ҳолатига фаолият юритаётган саноат корхоналари жами 706 тани,

2019 йил 1 январь ҳолатига 822 тани ташкил этган бўлса, 2020 йил 1 январь ҳолатига эса 949 тани ташкил этди. Шундан 7 та йирик корхоналар, 942 та кичик корхона ва микро-фирмалар шу жумладан 46 та хорижий инвестиция иштирокидаги корхоналар мавжуд.

бирлик

бирликда

	2018 йил 1 январь ҳолатига	2019 йил 1 январь ҳолатига	2020 йил 1 январь ҳолатига
Саноат корхоналари, жами	706	822	949
- йирик	7	7	7
- кичик корхона ва микрофирмалар	699	815	942
- ш.ж. хорижий инвестиция иштирокидаги корхоналар	34	41	46

2019 йилда 200 та янги саноат корхоналари ташкил этилиб, уларнинг барчаси кичик тадбиркорлик субъектлари ҳиссасига тўғри келди.

бирликда

	2017 йил	2018 йил	2019 йил
Саноат корхоналари, жами	128	186	200
- кичик корхона ва микрофирмалар	127	186	200
- ш.ж. хорижий инвестиция иштирокидаги корхоналар	1	14	12

Ҳисобот йилида 1078 млрд. сўмлик истеъмол товарлари ишлаб чиқарилиб, 2018 йил январь-декабрга нисбатан 107,8 фоизни ташкил этди. Жумладан, 143,9 млрд. сўмлик озиқ-овқат

маҳсулотлари ишлаб чиқарилиб умумий ҳажмга нисбатан 13,3 % ни ташкил қилиб, 934,1 млрд. сўмлик ноозиқ-овқат моллари (2018 йил январь-декабрга нисбатан мос равишда 109,1 фоиз) ташкил қилди.

Диаграмма 1

2019 йилнинг январь-декабрь ойларида истеъмол товарлари ишлаб чиқариш улуши, фоизда

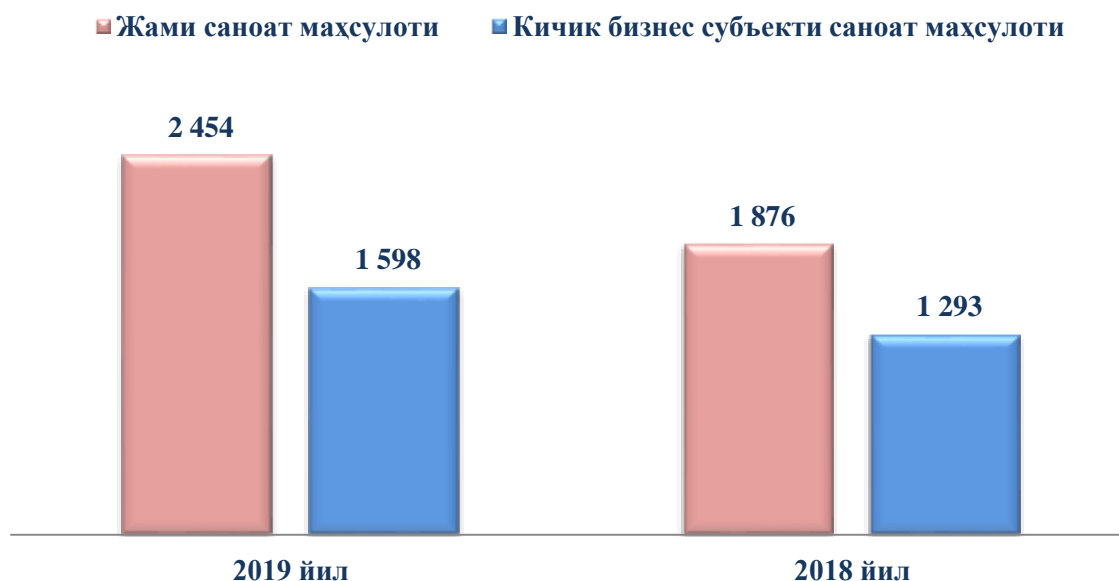
Саноат ишлаб чиқаришда кичик бизнеснинг ҳиссаси

Бугунги кунда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик мамлакатимиз ички бозорини товар ва хизматлар билан таъминлашда, аҳоли бандлиги ва реал даромадларини оширишда, ресурсларни оқилона тақсимлаш ва улардан самарали фойдаланишда, ижтимоий гуруҳлар даромадларининг номутаносиблигини камайтиришда, иқтисодиётнинг турли тармоқлари ўртасидаги ўзаро алоқаларни яхшилашда катта аҳамиятга эга бўлиб, ислохотларни чуқурлаштиришнинг асосий катализатори ҳисобланади. Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари бозор конъюнктураси ўзгаришларига ҳам, истеъмолчи талаби

ўзгаришларига ҳам тез мослашишга қодир бўлиб, истеъмол бозоридаги мувозанатни ушлаб туришда муҳим роль ўйнайди, шунингдек, рақобат муҳитининг шаклланишига хизмат қилади. Жорий йилнинг январь-декабрь ойларида шаҳарда 2 453,8 млрд.сўмлик саноат маҳсулоти ишлаб чиқарилиши амалга оширилган бўлиб, шундан 1 598,4 млрд.сўм ни кичик бизнес субъектлари томонидан ишлаб чиқарилган саноат маҳсулоти ташкил қилганлигини кўришимиз мумкин.

Диаграмма 2

Январь-декабрь ойларида Жиззах шаҳрида саноат маҳсулоти ишлаб чиқаришнинг таркиби (млрд. сўмда)

Давлат ва хусусий секторнинг ўзаро муносабати мамлакатдаги ижтимоий-иқтисодий барқарор вазиятни таъминлашда хусусий бизнеснинг манфаатдорлигини оширишда катта хизмат қилади. Ўз навбатида, мамлакатимизда давлат тасарруфидан чиқариш ва

хусусийлаштириш борасида олиб борилаётган ислохотлар натижаси ўлароқ Жиззах шаҳрида саноат маҳсулотлари ишлаб чиқариш ҳажмида нодавлат секторнинг улуши салмоқли эканлигини кўриш мумкин. Тармоқ корхоналари томонидан жорий йилнинг январь-декабрь ойларида 1 503,6 млрд. сўмлик маҳсулотлар ишлаб

чиқарилди, шунинг билан бирга давлат секторида 645,3 млрд. сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарилиб, нодавлат секторида 1 808,6 млрд. сўмлик маҳсулот ишлаб чиқариш ташкил этади.

Ривожланган хорижий давлатлар тажрибаси шуни кўрсатадики, саноат мамлакатнинг ижтимоий-иқтисодий ривожланишида муҳим ўрин тутади.

Ўзбекистон Республикасида барқарор иқтисодий ўсиш кўп жиҳатдан саноатни ривожлантиришга боғлиқ. Саноатни ривожланиш даражасига қараб иқтисодий ўсишни барқарорлигини белгилаш мумкин. Бунинг боиси, миллий саноат ривожланишининг иқтисодий аҳамияти асосан унинг иқтисодий ўсишни таъминлаш, экспорт салоҳиятини ошириш, қўшилган қиймат яратиш ва миллий бозорни инвестицион ва истеъмол товарлари билан тўлдиришдаги роли билан белгиланади. Маълумки, миллий иқтисодиётдаги таркибий ўзгаришларнинг асосий йўналиши саноатдаги ўзгаришлар ҳисобланади.

Саноатда янги технологияларнинг ўзлаштирилиши ва янги корхоналарнинг қурилиши қишлоқ хўжалиги ва хизмат кўрсатишда ҳам ишлаб чиқариш жараёнининг такомиллашиши ҳамда меҳнат унумдорлигининг ошишини таъминлаши ҳеч кимга сир эмас.

4. Хулоса

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ш.М.Мирзиёе. “Буюк келажакимизни мард ва олийжаноб халқимиз билан бирга курашамиз”. Тошкент “Ўзбекистон” НМИУ 2017 йил. 345.
2. Эркин иқтисодий зоналар тўғрисидаги қонун. 1996 йил 25 апрель.
3. А.Абдусаматов “Янада юксак марралар сари”. Жиззах ҳақиқати. 2015 й. №70 (5590)

Жиззах шаҳрининг саноат тармоғини келгусида янада ривожлантириш, ижтимоий меҳнат тақсимооти ҳамда ишлаб чиқаришни чуқур ихтисослашуви принципларига амал қилиниш даражасига боғлиқ бўлади. Шаҳар саноат тармоғини янада такомиллаштириш учун, аввало, қуйидаги тавсияларга эътибор қаратиш мақсадга мувофиқ деб ҳисоблаймиз:

- мавжуд ишлаб чиқариш қувватларидан фойдаланиш даражасини ошириш мақсадида бор имкониятларни ишга солиш;

- бугунги кунда тўхтаб турган ишлаб чиқариш қувватларини тиклаш чора-тадбирларини кўриш;

- янги моддий-техника базасини барпо этиш борасида тегишли йўл харитасини ишлаб чиқиш ва уни бажарилишини доимий назоратга олиш;

- янги ташкил этилаётган корхоналар фаолияти учун қулай шароитлар яратишнинг самарали механизмларини ишлаб чиқиш;

- шаҳар саноат тармоғи ривожланишида кичик корхоналар сонини янада кўпайтириш ва уларни ташкил этиш чора-тадбирларини рағбатлантиришни йўлга қўйиш;

- импорт ўрнини босувчи тайёр маҳсулотлар ишлаб чиқаришга йўналтирилган маҳаллийлаштириш дастурини жадал суръатлар билан ривожлантириш.

4. Бекназаров Т. Введено в строй новое предприятие. Джиззакская правда 2016. 9 январь №4.